

קרבות עשרת הימים

רקע:

- במהלך הקרבות של סוף מאי 1948, הגיע לארץ הרוזן השוודי פולקה ברנדוט ומצליח לשדל את הצדדים להכריז על הפסקת-אש. הפסקת האש נכנסה לתוקפה ב-11/6/48, ונקבעה לארבעה שבועות.
- במהלך הפסקת האש פועל ברנדוט למציאת הסדר לבעיית ארץ-ישראל. הוא אינו תופס עצמו מחויב להצעת החלוקה אותה אישרה עצרת האו"ם ב-29/11/47 בשל הטענה כי היא היתה משגה שהוביל את האזור לשפיכות הדמים.
- ברנדוט עיבד תכנית חדשה לפתרון בעיית א"י, תכנית עליה למדנו ומופיעה בעמוד 131 בספר הלימוד. הישראלים, שהענקת ירושלים על הרוב היהודי שבאוכלוסייתה לערבים הכעיסה אותם מאוד, דחו את תכנית ברנדוט אולם הסכימו להאריך את ההפוגה בחודש ימים. הערבים פסלו את התכנית שכללה הכרה בקיומה של מדינת ישראל, וכן דחו את ההצעה להארכת הפסקת האש.
- הערבים ניצלו את הפסקת האש לתגבור קווי החזית שלהם ביחידות רעננות ולמניעת אספקה ליושבים ישראלים מבודדים, אולם עשו זאת לא תמיד באופן מאורגן ויעיל, כפי שהתבטא קצין בריטי בכיר שצפה באירועים בחיפה: 'ההפוגה תנוצל בוודאי על-ידי היהודים להמשך האימון וההתארגנות הצבאית, ואילו הערבים יבזבזו למריבות בדבר חלוקת השלל בעתיד'.
- הישראלים ניצלו את ההפוגה לפשיטת ולכיבושי שטח לאורך הקוויים במגמה לשריין לעצמם יתרונות טקטיים בהתחדש המלחמה, ובעיקר לאירגון, אימון וציוד הצבא החדש. מכ-30,000-35,000 לובשי מדים ב-15/5, עלה מספר נושאי המדים ל-65,000 בתום ההפוגה. ככל-הנראה כ-4,000 מתוכם שירתו במלחמת העולם השנייה בצבאות בעלות הברית וצברו ניסיון, חלקם במקצועות חיוניים – ימאים, רופאים, שריונאים, מומחי לוגיסטיקה ותקשורת, וצוותי אוויר וקרקע בחילות אוויר. במהלך ההפוגה עלה בידי צה"ל להשיג יותר מ-25,000 רובים, 5,000 מקלעים וכמיליון כדורים. עד סוף יוני הוסיפה ישראל לכוח זה למעלה מ-30 תותחים ומספר מטוסי קרב. לסיכום תהליך מהיר זה ניתן לומר כי בסופו היה צה"ל מאורגן בחטיבות שלהן מצבת תקנית, ובמהלך תקופה זו אף נוספו שתי חטיבות תקניות במצבתן, אחת מהן משורינית.

סוף ההפוגה

על-אף שמועד סיום ההפוגה נקבע ל-9 ביולי, ביקש הצבא המצרי להפתיע את צה"ל בעודו מקיים את ההפוגה, ולכן פתח במתקפה כבר בשמונה ביולי. צה"ל פתח בתקיפה בשלוש החזיתות על-פי המועד המוסכם. מפקדי צה"ל קיוו כי מתקפות אלה יכריעו את הצבאות היריבים ושימו קץ למלחמה, אולם זו נמשכה עוד זמן רב. עשרה ימים לאחר מכן, ב-18/7, החליטה מועצת הביטחון של האו"ם להכריז על הפוגה שנייה.

בקרבות עשרת הימים בלט העדר שיתוף פעולה ותיאום בין הצבאות הערביים אף יותר מבימי הפלישה, ובנסיבות אלה יכול היה צה"ל להפיק את מרב התועלת מאחדות הפיקוד שלו, מקווי התעבורה הפנימיים ומהעדיפות בכוח אדם.

חזית הצפון

בחזית הצפון נכבש בעשרת הימים (מבצע "דקל") מרחב הגליל המערבי לבד מרצועת החוף שהיתה כבר בשליטה ישראלית עוד טרם קרבות אלו, וכן נכבש מרחב הרי נצרת. במרחבים שנכבשו ישובים ערבים רבים. נצרת אף היא נכבשה. תושבי הישובים הנכבשים הורשו להישאר. (עיינו במפה בעמוד 136 בספר הלימוד). מהאזורים שנכבשו הורחקו כוחות צבא המתנדבים של קאוקג'י.

חזית המרכז

בחזית המרכז נערכו הקרבות נגד הלגיון הירדני. מטרת הקרבות במרכז היתה להרחיק את כוחות הלגיון ממרכז הארץ ובכך למנוע את סכנת ביתור הארץ, וכן לפרוץ דרך לירושלים ולכבוש את השטחים השולטים עליה. לוד ורמלה נכבשו במסגרת "מבצע דני" ולראשונה בתולדות צה"ל אנשיו הונחו לגרש כ-60,000 מתושבי ערים אלה. יש לשים לב לכך שלוד ורמלה לא היו חלק מהמדינה היהודית על-פי תכנית החלוקה של 29/11/47, אולם לאור מיקומן האסטרטגי והרגיש הוחלט לכובשן. (עיינו במפה בעמוד 135 בספר הלימוד).

חזית הדרום

בטרם קרבות עשרת הימים, היו המצרים ערוכים בשתי רצועות אורך – אחת לאורך החוף מרצועת עזה צפונה עד אסדוד, ושניה ממרכז הגב דרך באר-שבע וחברון עד בית-לחם, וברצועת רוחב אחת שחיברה את שתיהן מאזור מגידל (אשקלון של היום) לבית-גוברין. הערכותם זו של המצרים יצרה ניתוק בין מדינת ישראל ועשרים הישובים היהודים בנגב. מטרת הצבא המצרי היתה להרחיב את הטריז ולהגביר את בידוד הישובים בנגב.

מולו יצא צה"ל ל"מבצע אנ-פר" שמטרתו היתה לבתק את הרצועה המצרית הרוחבית ובכך לאפשר את קיום נקודות הישוב בנגב, לנתק את המאמצים של הצבא המצרי זה מזה, להרוס כפרים ערביים שיכבשו ולפנות את תושביהם.

בחזית זו, על-אף מאמצי הצדדים, הסתיימו קרבות עשרת הימים בלא הישג משמעותי לאף אחד מהצדדים. מבחינת ישראל ישובי הנגב נותרו מנותקים. (עיינו במפה בצד ימין).

